

Flyangreb ved hævejen i Randbøl i april 1945

Tekst N.M. Schaiffel-Nielsen

Randbøl Sogns Lokalarkiv får jævnligt besøg af mennesker, som på én eller anden måde har tilknytning til sognet. De kommer som regel for at få opklaret noget i en fjern fortid, eller som i den historie, ikke helt så fjern tid, hvor der stadig lever mennesker, der kan bidrage til at fortælle om den dramatiske tid fra 1943 til 1945, hvor Fliegerhorst Vandel, eller Vandel Flyveplads, blev opført af den tyske besættelsesmagt.

Adressen er Hævejen 35. Gården hed tidligere Kårehøjgård med skiftede navn til Højlundgård. Billedet dårligt, men det bedste der kunne findes. Hævejen ses tydeligt i billedets forgrund. (Billede fra Randbøl Sogns Lokalarkiv).

Denne historie er fortalt af Else Bruun-Petersen, født Rasch, Aabenraa, og Rasmus Tranholm, Billund, tidligere Randbøldal.

En mandag eftermiddag i slutningen af april 1945 lå Else, dengang seks år gammel, hendes lillesøster Gerda og deres lillebror Hans og sov i et værelse i Højlundgård. Værelset lå i den lange, der vendte ud mod Hævejen. Som Else husker det, var det et interimistisk værelse indrettet i enden af stalden.

Pludselig brager en række sporprojektiler gennem væggen. De to piger blev så bange, at de løb

ud i gården, men glemte at få lillebror Hans med ud. Else fortæller, at en dame, der skulle holde øje med børnene, befandt sig i stuehuset. Hun kom løbende over gårdspladsen og ind i værelset og fik Hans ud, inden ilden fik alt for godt fat.

Else fortæller at grunden til at hun og hendes familie boede på gården, var, -Vi var så fattige, at vi kun havde råd til det ene værelse. Da angrebet fandt sted, var faderen Kornelius Rasch og hans kone Bodil taget ned på Randbøldal Kro sammen med Steffan Hvid, der formodes at være forpagteren af gården, og

hans kone.

Lavangreb

Lavangrebet på gården Højlundgård, Hævejen 35, begyndte som nævnt sidst på eftermiddagen en mandag sidst i april. Rasmus Tranholm og hans to søskende havde været til efterkonfirmation hos en kusine i Store Lihme. De er på vej hjem ad Lihmevej gennem skoven ved Skovgård på Rodalvej, da der pludselig kommer et jagerfly farende hen langs skoven i meget lav højde. -Da jeg fik øje på ham, jog jeg mine søskende ned bag diget i skovkan-

En Royal Air Force de Havilland Mosquito jager fotograferet direkte forfra, hvor man ser flyets 20 fire mm maskinkanoner øverst på flyets næse. Nederst de fire 7 mm maskingeværer.

ten, fortæller Rasmus, -Han kom så lavt, at vi kunne se piloterne, og vi var rigtig bange! Eftersom Rasmus kunne se to i cockpittet, kan man gætte på, om der var tale om en de Havilland Mosquito jager fra Royal Air Force. Rasmus fortæller, at han kunne høre jageren skyde, men kunne ikke se på hvad, men kort efter angrebet kunne han se røgen stige op fra branden.

For Else og hendes søskende var oplevelsen den, at pludselig hamrede et antal lysspor granater ind gennem værelset, hvor hun og hendes søskende lå i deres senge. -Min søster og jeg blev så bange, at vi styrtede ud

af værelset, og glemte vores lillebror. Damen, der skulle se efter os, kom løbende fra stuehuset og ind i værelset, her fik hun reddet lillebror Hans ud, inden branden udviklede sig. Det gjorde branden, resultatet af angrebet var, at begge udlænger til gården brændte ned.

Billede af Højlundgård taget af Stellvertretende Baurat, Herman Süling, den 5. december 1943.

Man kan undre sig over, at jageren beskød gården, da den ikke udgjorde et militært mål.

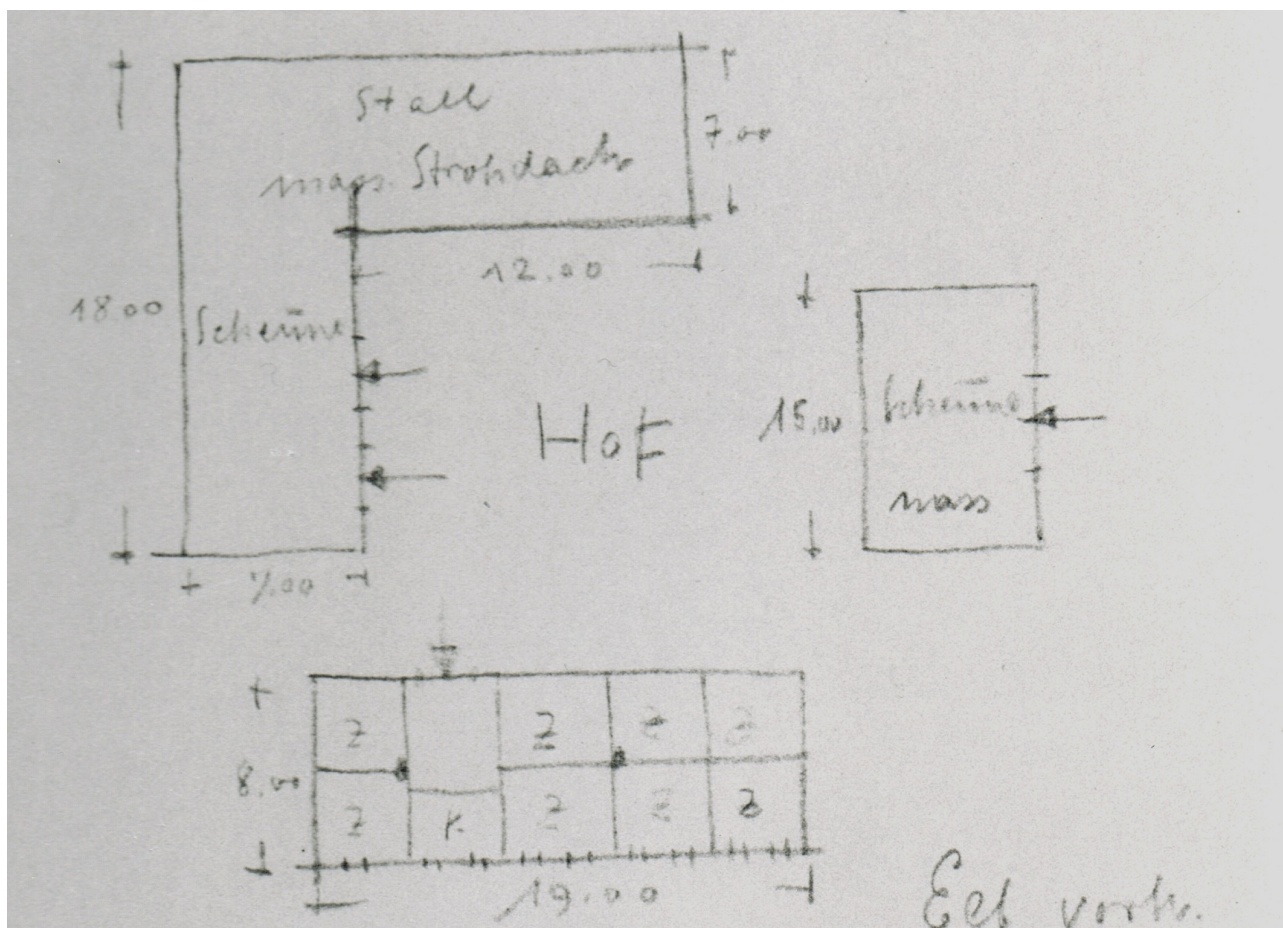
Rasmus Tranholm fortæller, at man i Randbøldal tydeligt kunne høre, at antiluftskytset på Fliegerhorst Vandel var i aktion.

Hvorfor angreb?

Det forekommer noget af en gåde, hvorfor et lavtgående jagerfly skulle angribe en forholdsvis lille gård. Der kan måske ligge en forklaring i, at Fritz Clausen, praktiserende læge i Aabenraa og Bov, fra 1933 til 1944 partifører for Danmarks Nationalsocialistiske Parti og medlem af Folketinget, en tid boede på Højlundgård.

Det er rent gæt, men det vides, at den danske Modstandsbevægelse rapporterede til England om forholdene på og omkring Fliegerhorst Vandel, derfor er det ikke utænkeligt, at man også har fortalt om Fritz Clausens bopæl i området. Forholdene omkring Fritz Clausen skærpedes også af, at han drev en ret omfattende fabrikation af de såkaldte "Clausensten", der blev brugt af tyskerne til at fundere midlertidige veje samt indkørsler til de 27 store flyverskjul, der blev anlagt fra Randbøl til Almstok.

Hvis det have været meningen at få ram på Fritz Clausen ved at skyde stuehuset i brand, så

Hermann Sülings skitse, der viser bygningernes placering i december 1943. Nederst stuehusets inddeling i Z = værelser og K = køkken. I vinkelbygningens venstre længe Lade og den nordrelænge stald med stråtag. Den lille bygning th. Er betegnet Lade. Om tilstanden skriver han: -Middel for alle bygningers vedkommende. Plads til indkvartering af 20 til 25 mand.

trykkede piloten på aftrækkeren et millisekund for sent, da det blev stalden han ramte.

Besættelsen.

Da den tyske besættelsesmagt havde besluttet at opføre Fliegerhorst (flyvestation) Vandel, sendte man allerede i efteråret 1943 Stellvertretende Baurat (Vicebygningsinspektør), Hermann Sülting til Randbøl Sogn for at kortlægge og beskrive de ejendomme der skulle beslaglægges til formålet. Om det skriver Frank Laursen (LAU):

Højlundgaard lå i betænkelig nærhed af den kommende tyske militære flyveplads i Vandel, Fliegerhorst Vandel kaldet, da denne blev planlagt i efteråret 1943. Det endte da også med, at gården

Billede af Højlundgård stuehus taget den 4. august 2013. Man skal bemærke at vinduer og døres placering fortæller, at der er tale om et stuehus fra 1800-tallet.

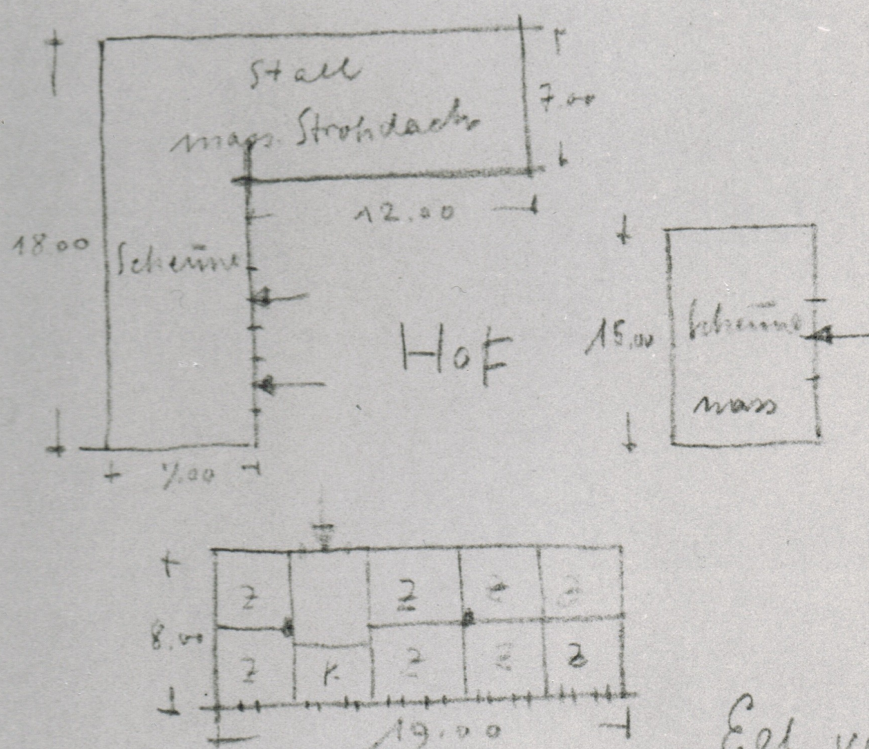
blev beslaglagt af den Danske Stat på tysk begæring til brug for etablering af flyvepladsen. Den administrative baggrund her-

for var en tysk forordning af 4/9 1943, som gav den tyske besættelsesmagt ret til at beslaglægge dansk ejendom, hvor der var behov for det. Dette udmøntedes i et konkret beslaglæggelsesdekret nr.

865 af 7/1 1944, som det blev pålagt den danske statsadministration at gennemføre i praksis. Højlundgaard blev beslaglagt og til delt tysk nr. 72. Gården var i 1944 ejet af Thyge

Hansen. Efter besættelsens ophør blev gården af den danske stat i 1947 solgt til Nis Nissen, som lagde jorden til sin egen gård, hvorefter Højlundgård ikke længere var en gård.

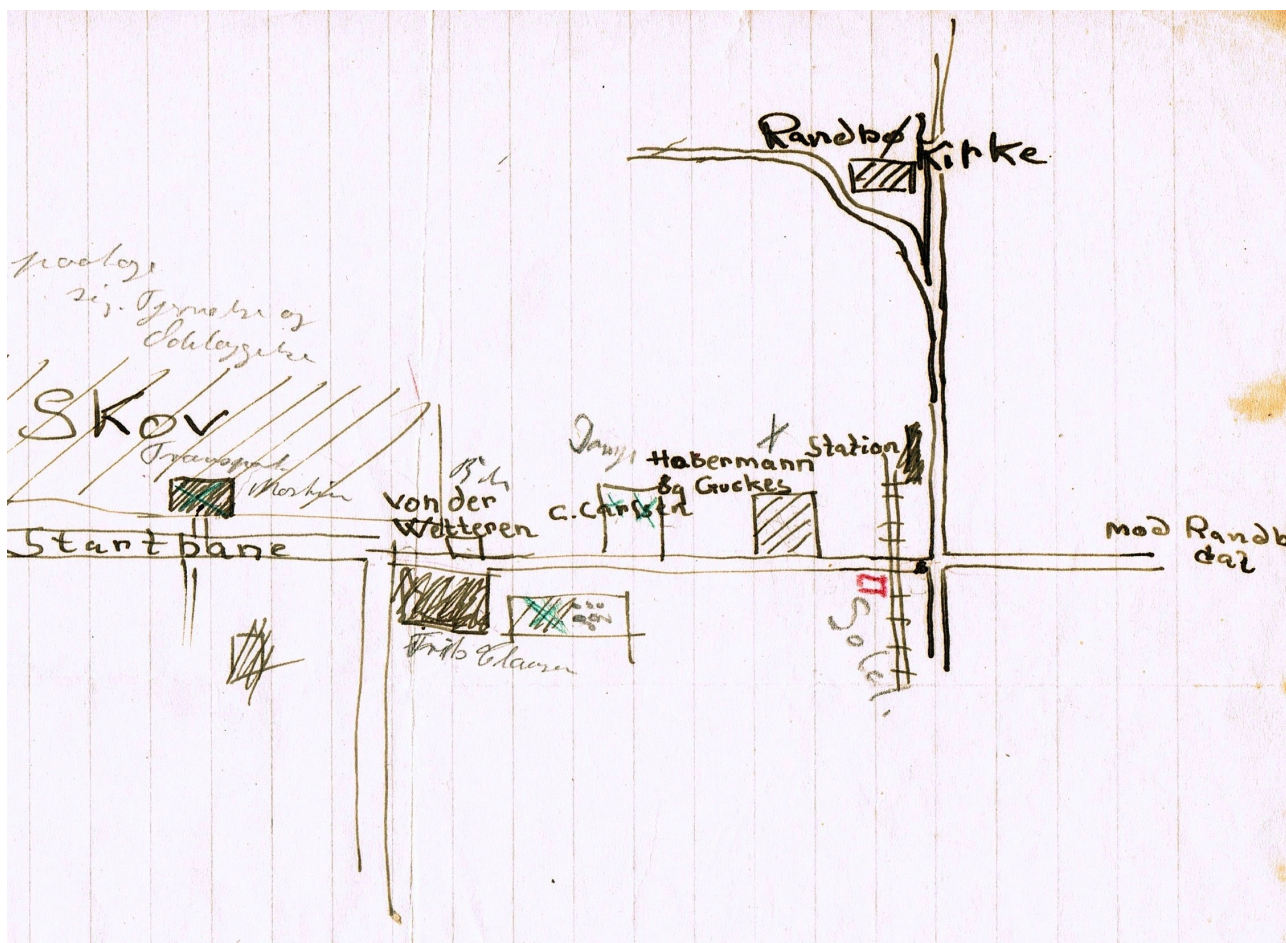
Gehöft N° 72

Eel vork.
Zürland: mittel.
Alle Gebäude
Zürland: 20-25
Mann

Den viste skitse var frugten af Stellvertreterende Baurat Hermann Sülings arbejde i efteråret i 1943.

Billedet kom til Lokalarkivet i Vandel, fordi chefen for Flyvestation Værløse, oberst Bent Bundesen (BUN9, havde sendt sin fætter på besøg i Stade ved Hamburg. Her kom fætteren i samtale med en mand, der hed Christian Sülting, som viste sig at være søn af Hermann. Christian fortalte fætteren, at hans far under besættelsen af Danmark havde bygget flyvestationerne Værløse og Vandel. Hermann var en habil fotograf og havde flere hundrede billeder med hjem til Tyskland, da han blev kaldt hjem i februar måned 1945. Disse billeder fik fætteren lov at låne med til Danmark. BUN fik dem affotograferet og sendte billederne til forfatteren, som overlod dem til Randbøl Sogns Lokalarkiv.

Skitsen blev givet til forfatteren tilbage i 1986 eller 88 af overbetjent O. Jacobsen, der havde været medlem af modstandsbevægelsens efterretningstjeneste i Vejle. Han forklarede dengang, at man havde spioneret i Randbøl og noteret navnene på de værnemagere og tyske firmaer, der holdt til i Randbøl. Især ville man gerne "tale" med Frits Clausen, hvis navn ses på skitsen til venstre. Firkanten dækker over et cementstøberi, hvor han fremstillede de bitavleformede sten med huller i, som tyskerne brugte til at forstærke veje med i Frederikshåb Plantage og til at lægge på rullevejene ind i de store flyverskjul. Det er navnet på skitsen, der har forledt forfatteren til at gætte på, at man gerne ville sende Fritz Clausen en hilsen.